

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МАТЕРІАЛИ
дискусійної платформи

ЖІНКА В НАУЦІ:
ПРОБЛЕМИ, СТЕРЕОТИПИ,
ПЕРСПЕКТИВИ,

яка приурочена до
Міжнародного дня жінок і
дівчат у науці

11 лютого 2026 року

Одеса
2026

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ІНСТИТУТ ПРАВА ТА БЕЗПЕКИ

КАФЕДРА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

МАТЕРІАЛИ

дискусійної платформи

**ЖІНКА В НАУЦІ:
ПРОБЛЕМИ, СТЕРЕОТИПИ, ПЕРСПЕКТИВИ,
яка приурочена до Міжнародного дня жінок і дівчат у науці**

11 лютого 2026 року

Одеса – 2026

УДК 001:305(477)

Ж 72

Рекомендовано до друку рішенням кафедри державно-правових
дисциплін інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ
протокол № 2 від 13. 02. 2026 року

Ж 72 Жінка в науці: проблеми, стереотипи, перспективи : матеріали дискусійної платформи, яка приурочена до Міжнародного дня жінок і дівчат у науці, Одеса, Одеський державний університет внутрішніх справ, 11 лютого 2026 року / Укладачі: Вікторія Кобко-Одарій, Тетяна Кононенко. — Одеса : ОДУВС, 2026. — 118 с.

Збірник містить тези доповідей дискусійної платформи «Жінка в науці: проблеми, стереотипи, перспективи», що відбулася 11 лютого 2026 року на базі Одеського державного університету внутрішніх справ.

Матеріали подаються в авторській редакції, відповідальність за дотримання норм академічної доброчесності несуть автори доповідей.

© ОДУВС, 2026

© Автори тез доповідей, 2026

ЗМІСТ

Вітальне слово ректора Одеського державного університету внутрішніх справ В'ячеслава Давиденка	6
Аталай Дар'я. Вплив принципу гендерної рівності на реалізацію жінками права на наукову діяльність	7
Балтаджи Поліна. Українська наука в контексті війни: обличчя, втрати, можливості	10
Бичкова Ольга. Рольовий конфлікт жінки-дослідниці: психологічні стратегії досягнення Work-Life Balance	14
Галуцько Віра. Гендерні стереотипи щодо наукової кар'єри жінок у науці	18
Голубович Інна. Місія жінок в науці: досвід філософського перформансу «В колі світла»	20
Джупіна Христина. Гендерна рівність у науці: стереотипи, бар'єри та стратегії їх подолання	24
Дружкова Ірина. Трансформація гендерних стереотипів у науковому середовищі в контексті медичної освіти	27
Єпіфанцева Вероніка. Внесок українських науковиць у забезпечення національної безпеки держави	30
Капкан Олена. Гендерні стереотипи та шляхи їх подолання	32
Карлайл Еліза. Аксіологічно-світоглядний вимір «жіночого погляду» в умовах модернізації технологічної війни на засадах штучного інтелекту	34
Клименко Кіра. Марія Склодовська-Кюрі: талант дається не просто так	37
Кобко-Одарій Вікторія. Феномен «невидимості» жінок в історії науки: теоретичний аналіз «ефекту Матильди»	39
Кононенко Тетяна. Гендер і наукове знання: проблемний простір дослідження	43
Король Георгій, Мороз Карина. Українська наука в умовах війни	45
Корчинська Дарія. Елеонора Рузвельт як ідеолог універсалізації прав людини в міжнародному праві	47
Кузьменко Ольга, Котенко Тетяна. Breaking the STEM gap: гендерна рівність як умова інноваційного розвитку науки	50

Любарська Валерія. Фемінітиви в контексті гендерної чутливості сучасного мовлення	53
Матяр Поліна. Інтелект не має статі: виклики та тріумфи жінок у науці	56
Нівня Ганна. Жіночність та інвалідність: стереотипи і соціальна практика	59
Ніцевич Аліна. Гендерна рівність як чинник сталого розвитку суспільства	62
Огаренко Тетяна. Гендер наукового виміру: як жінки змінюють наукову комунікацію	65
Павлова Ольга, Малоіван Ірина. Роль науки у формуванні гендерної культури та реалізації гендерночутливої політики	67
Пасічник Наталя, Ріжняк Ренат. Просування гендерної рівності в науці: співпраця міжнародних інституцій	69
Петінова Оксана. Архетип жіночого начала в міфологічних та релігійних культурних практиках	73
Пилипенко Євгенія. Значення жінки в медичній науці під час дії правового режиму воєнного стану	77
Пирлик Марк, Барахович Катерина. Правові гарантії жінок у науці	79
Решетнік Вікторія. Правові механізми підтримки жінок у сфері науки в ЄС: досвід для України	82
Рибка Наталія. Жінка-науковиця в умовах пермакризи: творчість, кар'єра та баланс особистого життя	85
Сабельникова Тамара. Фемінітиви як культурне і соціально-економічне явище	88
Світлицька Віолета. Жінка як берегиня та руйнівниця: амбівалентність архетипу Великої матері	91
Середницька Інга. Жінка в науці: між правами, ролями та внутрішніми ресурсами	95
Суханова Дар'я. Наука крізь війну: внесок жінок-дослідниць у відновлення України	98
Ткаченко Катерина. Жінка-науковиця в державах з комуністичним минулим: між формальною рівністю, символічним контролем і воєнною трансформацією	100
Удод Катерина. Подолання гендерних стереотипів як складова	105

досліджень, носіями академічних цінностей і гуманістичних ідеалів. Подальший розвиток науки в Україні потребує системної інституційної підтримки жінок-науковиць, розширення можливостей міжнародної співпраці та впровадження гендерно чутливих політик у сфері освіти і науки. Саме за таких умов наука зможе стати потужним ресурсом відновлення, стійкості та сталого розвитку українського суспільства.

Література:

1. Жінки очолюють гуманітарні, економічні та законодавчі зусилля після років війни Росії проти України. URL: <https://ukraine.unwomen.org/uk/stories/novyny/2025/02/zhinky-ocholyuyut-humanitarni-ekonomichni-ta-zakonodavchi-zusylyya-pislya-rokiv-viyny-rosiyi-proty-ukrayiny>
2. Проєкт Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2030 року та плану заходів з його виконання у 2026 – 2030 роках. URL: <https://www.msp.gov.ua/legislation/draft-legal-acts/pro-zatverdzhennya-natsionalnoho-planu-diy>
3. Україна: Жінки лідирують на шляху до гендерно відповідального відновлення. URL: <https://ukraine.unwomen.org/uk/stories/pres-reliz/2025/07/ukrayina-zhinky-lidyruyut-na-shlyakhu-do-henderno-vidpovidalnoho-vidnovlennya>

Катерина Ткаченко
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

ЖІНКА-НАУКОВИЦЯ В ДЕРЖАВАХ З КОМУНІСТИЧНИМ МИНУЛИМ: МІЖ ФОРМАЛЬНОЮ РІВНІСТЮ, СИМВОЛІЧНИМ КОНТРОЛЕМ І ВОЄННОЮ ТРАНСФОРМАЦІЄЮ

Жінка-науковиця в державах з комуністичним і посткомуністичним минулим є складною соціокультурною фігурою, вписаною в історичні моделі модернізації, ідеологічні практики рівності та механізми символічного контролю. Комуністичний модернізаційний проєкт ХХ століття декларував емансипацію жінки як невід’ємну складову прогресу, масово залучаючи жінок до системи освіти, виробництва та науки. Однак ця рівність часто мала

інструментальний характер: жінка ставала ресурсом державної модернізації, а не автономною суб'єктною інтелектуального самовизначення.

Формальна інклюзія жінок до академічного середовища не означала руйнування владних ієрархій. Сучасні дослідження демонструють, що навіть у країнах із усталеними механізмами гендерної політики зберігається вертикальна сегрегація: жінки становлять значну частину дослідницького корпусу, але рідше займають керівні позиції. Згідно зі звітом European Commission «She Figures 2024», жінки складають майже половину дослідників у Європі, однак їхня частка серед керівників дослідницьких інституцій є значно нижчою [3]. Це підтверджує наявність феномену «скляної стелі», який функціонує навіть у системах із формальною рівністю.

Особливо показовим у цьому контексті є приклад Китайської Народної Республіки. Китай демонструє високий рівень представленості жінок у вищій освіті та дослідницькому секторі. Водночас у суспільному дискурсі активно функціонує поняття «leftover women», яке стосується освічених жінок старше 27 – 30 років, що не перебувають у шлюбі. Лета Гонг Фінчер у праці «Leftover Women: The Resurgence of Gender Inequality in China» показує, що цей дискурс не є випадковим, а вписаний у ширші державні та демографічні стратегії [4]. Подібний феномен також аналізується в статті С. Ф. То у журналі The China Quarterly, де наголошується на соціальних наслідках стигматизації професійних жінок у Китаї [7].

Отже, жінка-науковиця в китайському контексті опиняється в ситуації подвійного тиску: з одного боку, від неї очікується академічна продуктивність і професійна реалізація, з іншого – відповідність традиційній репродуктивній моделі. Попри формальні декларації рівності, участь жінок у вищих управлінських структурах університетів залишається обмеженою.

Подібні процеси можуть бути проаналізовані через концепцію символічного насильства П'єра Бурдьє, який розглядав механізми домінування як такі, що підтримуються не лише через формальні інститути, а й через інтеріоризацію норм і ролей [1]. У цьому сенсі жінка може бути включеною до системи, але не мати реального доступу до символічної та інституційної влади.

Пострадянський простір демонструє іншу, але структурно споріднену модель. У СРСР жінки масово залучалися до науки та освіти, що створювало образ емансипованого суспільства. Проте керівні позиції залишалися переважно чоловічими, а жіноча академічна кар'єра часто поєднувалася з подвійним навантаженням – професійним і домашнім. Після розпаду СРСР

демонтаж соціальної держави спричинив процес рефаміліалізації, коли значна частина соціальної відповідальності за догляд і відтворення була перекладена на жінок [6].

В Україні жінки становлять близько половини працівників наукових установ, проте їхня частка серед керівників є значно нижчою. Дослідження Cedos та INSCIENCE «Women's Careers in STEM» демонструє наявність бар'єрів кар'єрного зростання, пов'язаних із поєднанням професійної діяльності та сімейних обов'язків, а також із неформальними практиками академічного середовища [2].

Окремий вимір проблеми становить стереотипізація зовнішності жінки-науковиці. У посткомуністичних суспільствах і в китайському контексті зберігається уявлення про несумісність академічної серйозності з молодістю та фемінністю. Повсякденні коментарі, що ставлять під сумнів професійність жінки через її зовнішність, функціонують як форма символічного контролю.

Подібні механізми дисциплінування тіла аналізував Мішель Фуко, описуючи владу як систему нормалізації, що діє через соціальні очікування [5].

Повномасштабна війна Росії проти України стала чинником, який почав трансформувати гендерні ролі в суспільстві та в академічному середовищі. Масова мобілізація чоловіків, демографічні втрати та структурний дефіцит кадрів спричинили розширення професійних можливостей жінок. Згідно з аналітичними матеріалами UN Women, війна суттєво змінила структуру зайнятості та відповідальності жінок в Україні [8]. Подібні висновки містяться і в аналітичних матеріалах Світового банку щодо гендерних вимірів війни [9].

Водночас ці зміни мають амбівалентний характер. Розширення можливостей жінок часто відбувається як вимушена реакція на кризу, а не як результат довгострокової гендерної політики. Існує ризик, що після завершення війни відбудеться повернення до традиційних моделей розподілу ролей. Тому питання гендерної трансформації в науці та управлінні потребує інституційного закріплення, а не лише ситуативної адаптації.

Важливо також враховувати поколіннєвий вимір проблеми. Жінки-науковиці, чия академічна соціалізація відбувалася ще в радянський період або в перші десятиліття після розпаду СРСР, часто демонструють інший тип професійної ідентичності порівняно з молодшим поколінням. Для старшого покоління характерною є стратегія адаптації через витримування, мовчазну лояльність до інституції та уникання публічного конфлікту з системою. Академічна культура, сформована в умовах централізованого управління,

закріпила норму невидимості проблеми: дискримінація не проговорюється, а долається індивідуальною витривалістю.

Молодше покоління жінок-науковиць, навпаки, частіше артикулює питання гендерної нерівності, академічного булінгу, неформальних практик розподілу ресурсів. Це свідчить про зміну символічного горизонту очікувань. Якщо раніше наукова кар'єра сприймалася як простір особистої самопожертви в ім'я професії, то сьогодні дедалі більше актуалізується вимога балансу, справедливості й прозорості процедур. Отже, трансформація академічної культури відбувається не лише під впливом формальних реформ, а й через зміну поколіннєвих установок.

Окремого аналізу потребує феномен «невидимої праці» жінок в академії. Йдеться про наставництво, емоційну підтримку студентів, організаційну координацію, комунікаційні функції, які часто не входять до формальних показників продуктивності, але є критично важливими для функціонування університету. Ця праця рідко конвертується в кар'єрний капітал, проте суттєво впливає на якість освітнього середовища. У результаті жінки можуть демонструвати високу інституційну залученість без відповідного зростання формального статусу.

Також варто врахувати міжнародний вимір проблеми. У процесі інтеграції до європейського та глобального академічного простору посткомуністичні країни активно переймають стандарти публікаційної активності, грантової конкуренції та мобільності. Однак ці стандарти часто розраховані на модель академіка, який має повну часову мобільність і мінімальні зобов'язання поза професійною сферою. Для жінок, особливо тих, хто поєднує наукову діяльність із материнством або доглядовою працею, така модель може бути структурно менш досяжною. Отже, глобалізація науки не автоматично знімає гендерні бар'єри, а інколи навіть посилює їх через універсалізацію «нейтральних» критеріїв, що фактично відтворюють чоловічу норму академічної кар'єри.

В умовах війни в Україні цей дисбаланс набуває нових форм. З одного боку, жінки отримують більше можливостей для управлінської та публічної реалізації. З іншого, зростає обсяг емоційної, волонтерської та доглядової праці, яку вони виконують паралельно з професійними обов'язками. Розширення формальної відповідальності може супроводжуватися посиленням навантаження, що знову ж таки не завжди враховується в системі оцінювання академічної діяльності.

Не менш значущим є питання символічної репрезентації. Хто є обличчям науки в медійному просторі? Чи бачить суспільство жінку як експертку, аналітикиню, дослідницю, чи вона залишається другорядною фігурою в комунікаційній ієрархії? Репрезентація формує горизонти можливого: якщо дівчата не бачать жінок у ролі ректорів, академіків, публічних інтелектуалок, їхні уявлення про власну кар'єрну траєкторію можуть залишатися обмеженими.

Проблема жінки-науковиці не зводиться лише до статистики представництва. Вона охоплює комплекс культурних сценаріїв, інституційних практик і символічних структур, що визначають межі професійної легітимності. Переосмислення цієї проблеми вимагає не лише формальних програм гендерної рівності, а й глибокої трансформації академічної культури, від способів оцінювання до стилів лідерства й комунікації.

Отже, проблема жінки-науковиці в державах з комуністичним минулим є структурною проблемою влади, а не індивідуального вибору. Формальна рівність не гарантує доступу до символічного та управлінського капіталу. Сучасні трансформації, зокрема в умовах війни, відкривають можливість перегляду гендерних ієрархій, однак сталі зміни можливі лише за умови переосмислення глибинних культурних і інституційних механізмів академічного поля.

Література:

1. Bourdieu P. *Masculine Domination*. Stanford University Press, 2001.
2. Cedos, INSCIENCE. *Women's Careers in STEM: Barriers and Motivations*. 2025. URL: <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/womens-careers-in-stem.-barriers-and-motivations.pdf>
3. European Commission. *She Figures 2024: Gender Equality in Research and Innovation*. Luxembourg, 2024. URL: https://south.euneighbours.eu/wp-content/uploads/2025/02/she-figures-2024-KI0924566ENN_compressed.pdf
4. Fincher L. H. *Leftover Women: The Resurgence of Gender Inequality in China*. London : Zed Books, 2014.
5. Foucault M. *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. New York : Vintage Books, 1977.
6. Lebid M. *Childcare Policies and Gender Equality in the Post-Communist World*. Doctoral dissertation, Central European University, 2021. URL: https://www.etd.ceu.edu/2021/lebid_maryna.pdf

7. Understanding sheng nü («leftover women»): the phenomenon of late marriage among Chinese professional women (2013). URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/china-quarterly> DOI: 10.1002/symb.46

8. UN Women. Rapid Gender Analysis of Ukraine. 2022 – 2023. URL: <https://knowledge.unwomen.org/sites/default/files/2022-05/Rapid-Gender-Analysis-of-Ukraine-en.pdf>

9. World Bank. Gender Dimensions of the War in Ukraine. 2023. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099101624110034835/pdf/P179415-674b8aea-e916-406f-931b-e43df4c5db77.pdf?utm_source=chatgpt.com

Катерина Удод

Харківський національний університет внутрішніх справ

ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ЯК СКЛАДОВА АНТИКОРУПЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В ОСВІТІ ТА НАУЦІ

Гендерні стереотипи залишаються однією з ключових перешкод на шляху до формування доброчесного та інклюзивного суспільства. Вони проявляються у сфері освіти та науки через нерівний доступ жінок і чоловіків до ресурсів, кар'єрних можливостей, керівних посад, а також через упереджене ставлення до «жіночих» і «чоловічих» професій. Такі стереотипи не лише обмежують розвиток особистості, але й створюють ґрунт для корупційних практик, коли рішення ухвалюються не на основі компетентності, а під впливом упереджень чи дискримінаційних норм.

Подолання гендерних стереотипів є важливою складовою антикорупційної культури. Доброчесність передбачає рівність можливостей, прозорість процедур і відсутність дискримінаційних бар'єрів. У сфері освіти це означає створення навчальних програм, які інтегрують гендерний підхід, формують критичне мислення та навички протидії упередженням. У науці це забезпечення рівного доступу жінок і чоловіків до дослідницьких грантів, міжнародних проєктів та академічних посад, що сприяє інноваційності та підвищує якість досліджень.

Міжнародний досвід підтверджує: гендерна рівність і антикорупційна політика взаємопідсилюють одна одну. Практика гендерного мейнстрімінгу доводить, що інтеграція принципу рівності у всі рівні управління підвищує ефективність і прозорість інституцій. Так, у Швейцарії аудит рівної оплати

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ЖІНКА В НАУЦІ: ПРОБЛЕМИ, СТЕРЕОТИПИ, ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали дискусійної платформи,
яка приурочена до Міжнародного дня жінок і дівчат у науці**

11 лютого 2026 року

Підп. до друку 13,02.2026. Формат 60x84/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум.-друк. арк. 6,85. Обл.-вид. арк. 6,2.
Наклад 30 прим.

Надруковано з готового оригінал-макета.

Поліграфічне відділення

Одеського державного університету внутрішніх справ

м. Одеса, вул. Успенська, 1,

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДП № 3507 від 25.06.2009

e-mail rvv@oduvs.edu.ua